

Ἡ ἔκδοσις τῶν μνημείων τῆς ἐπιστημονικῆς δημιουργίας τῶν μεγάλων πατέρων μας, δημιουργῶν τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης καὶ θεμελιωτῶν τῆς σημερινῆς τεχνικῆς προόδου, ἀποτελεῖ καθήκον ἐθνικόν, εἰς τὸ ὁποῖον εὐχαρίστως βλέπομεν ὅτι φιλοτίμως ἀνταποκρίνεται τὸ Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον τῆς Ἑλλάδος.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* *

ΗΛ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Πλάτωνος Πρωταγόρας, Εἰσαγωγή, Κείμενο, Μετάφραση, Ἑρμηνευτικά σχόλια, Ἐκδ. Ἰνστιτούτου Νεοελληνικῶν Σπουδῶν Θεσσαλονίκης 1975, σχ. 8 μ σελ. 206.

Ἀξίζει νὰ χαιρετισθῆ ἡ προσπάθεια τοῦ Ι. Ν. Σ. διὰ νὰ παράσχη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας σοφίας ἐφωδιασμένα μὲ μετάφρασιν, σχόλια καὶ εἰσαγωγήν. Ὅσαι ἐκδόσεις καὶ ἂν γίνουσι τῶν ἀρχαίων κειμένων, εἶναι ὀλίγαι, διότι ἡ σημερινὴ μορφωμένη γενεὰ πρέπει νὰ ἔχη πρόχειρα τὰ βοηθήματα διὰ τὴν σπουδὴν τῶν παλαιῶν ἀριστουργημάτων.

Τὸ κείμενον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πρωταγόρου ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἔκδοσιν τῶν Belles Lettres, ἡ ὁποία θεωρεῖται ἐκ τῶν καλυτέρων. Καὶ ἡ Γερμανικὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος τῆς Wissenschaftliche Buchgesellschaft παραλαμβάνει τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις τῶν Belles Lettres. Ἡ μετάφρασις, ἡ εἰσαγωγή καὶ ὁ σχολιασμὸς γίνονται ἀπὸ τὸν Ἡλ. Σπυρόπουλον, δ. φ., μετεκπαιδευθέντα εἰς Γαλλίαν. Ἡ ἐργασία του δύναται νὰ λεχθῆ γενικῶς ὅτι φέρει τὰ σημεῖα τῆς ἐπιμελείας.

Εἰδικώτερον δύναται νὰ παρατηρηθῆ ὅτι ὀρθῶς κατὰ τὸ Γαλλικὸν πρότυπον παρατίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐνοτήτων τῆς μεταφράσεως περιλήψεις εἰσάγουσαι τὸν μελετητὴν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ περιεχομένου ἐκάστης. Ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως εἶναι ἡ ὑποβοήθησις τῆς σπουδῆς τοῦ διαλόγου, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ παρετίθετο καὶ τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα τοῦ κειμένου, πρᾶγμα ποῦ κάμνει ἡ προμνημνευθεῖσα Γερμανικὴ ἔκδοσις ἡ ἔχουσα καὶ ἐκεῖνη ἐπίσης σκοπὸν ὑποβοηθήσεως τῆς σπουδῆς. Ἄστοχον κρίνω ἐξ ἄλλου τὴν παράλειψιν τῆς ἐνδείξεως τῆς ἀρμοδίας παραπομπῆς εἰς περιπτώσεις ποῦ ἀναφέρεται ῥῆσις ἀρχαίου συγγραφέως, ὡς λ. χ. ἐν 309 b 6 ἡ μνεῖα γνώμης τοῦ Ὀμήρου. Τόσον αἱ γαλλικαὶ ἐκδόσεις ὅσον καὶ αἱ γερμανικαὶ προβαίνουν εἰς παραπομπὰς εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ἀφοῦ αἱ ἐκδόσεις ἀποσκοποῦν νὰ ὑποβοηθήσουν τὴν σπουδὴν καὶ τὸν συσχετισμὸν τῶν ἰδεῶν.

Ὁ σχολιασμὸς τῶν κειμένων δὲν γίνεται εἰς ὑποσημειώσεις τῶν σελίδων τοῦ κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως, ἀλλὰ μεταφέρεται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὑπὸ διπλῆν μορφήν. Πρῶτον εἰς τὸ τμήμα «Ἑρμηνευτικά σχόλια», ἔνθα γίνεται σχολιασμὸς τῶν ἐκφράσεων μετὰ πραγματολογικῶν πληροφοριῶν καὶ δεύτερον εἰς τὸ τμήμα «Πίνακας προσώπων καὶ πραγμάτων», ἔνθα γίνεται διασάφησις τῶν κυρίων ὀνομάτων.

Τῶν κυρίων ὀνομάτων αἱ ἐπεξηγήσεις δὲν φαίνεται νὰ γίνωνται ὅλαι μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, τοῦ συγγραφέως παρέχοντος ἐξ ὑπογυίου ἐνίοτε πληροφορίας ἀνακριβεῖς. Ὡς παράδειγμα ἔστω ἡ ταυτότης τοῦ Παράλου. Περὶ τούτου λέγει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν Πίνακα: «Γιὸς τοῦ Περικλῆ καὶ τῆς Ἀσπασίας· πέθανε κατὰ τὸ λοιμὸν τοῦ 429». Εἰς τὸ κείμενον ὁμοῦς ὁ Πλάτων ἐν 314 b e 6 ἀναφέρει:

Καλλίας ὁ Ἴπποκρίτου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος Πάραλος ὁ Περικλέους. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι ὁ Πάραλος ἦτο μὲν υἱὸς τοῦ Περικλέους ἀλλὰ ἔχι καὶ τῆς Ἀσπασίας, ἀλλὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου, ἥτις ἦτο πρότερον σύζυγος τοῦ Ἴπποκρίτου, καὶ τὴν ὁποῖαν ὁ Περικλῆς διεζεύχθη τὸ 445 χάριν τῆς Ἀσπασίας. Δὲν δύναται βεβαίως νὰ γενικευθῇ τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς ἀπροσεξίας, ὅμως εἶναι λυπηραὶ τοιαῦται ἀβλεψίαι.

Ἄτυχῆς εἶναι ἐπίσης ἡ ἐν τέλει παράθεσις τοῦ Σκολίου τοῦ Σιμωνίδου ἐν μεταφράσει μόνον. Ὁρθὸν καὶ συνεπὲς θὰ ἦτο νὰ ἐθυσιάζετο χάρτης μιᾶς σελίδος ἀκόμη διὰ νὰ παρατεθῇ καὶ τὸ πρωτότυπον, ὡς γίνεται διὰ τὸ κείμενον τοῦ διαιλόγου ὀλοκλήρου. Τὸ κείμενον δὲν φαίνεται νὰ ἔχη τυπογραφικὰ ἀβλεπτήματα, ἡ δὲ ἔκδοσις ἐν τῷ συνόλῳ τῆς εἶναι καλῆ.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* *

VALERIA ANDÒ, **Luciano critico d'Arte**. Palermo (Quaderni dell' Istituto di Filologia Greca della Università di Palermo pubblicati da Bruno Lavagnini, 7) 1975, σελ. 111+3.

Ἡ ὡς ἄνω μελέτη ἐξετάζει τὸν Λουκιανὸν Σαμοσατέα ὡς κριτικὸν τῆς τέχνης, καὶ μάλιστα τῆς εἰκαστικῆς.

Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν (σελ. 5—15) ἡ σ. σημειώνει τὰς ἀπόψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τόσῳ τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν Τέχνην ὅσῳ καὶ τὰς πρὸς τὴν κριτικὴν τῆς Τέχνης. Ἡ σ. ὑποστηρίζει ὅτι διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὸ ἔργον Τέχνης δὲν ἔχει αὐτοπαρξίαν, δὲν εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους αὐτὸ ἐκφράζει.

Διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἡ Τέχνη εἶναι μίμησις τῆς φύσεως. Ἐπομένως διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας κριτικὴ τῆς Τέχνης ἦταν βασικῶς ἡ συμφωνία τῆς ἐκφράσεως πρὸς τὸ ἐκφραζόμενον. Κατὰ τὴν σ. ἡ ἀποψις τοῦ Β. Croce, ὅτι κριτικὴ τῆς Τέχνης σημαίνει νὰ ἐπαναδημιουργῆς τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου, ἀκόμη νὰ τὸ υπερβαίνης κατὰ τὴν κρίσιν τὴν ὁποῖαν ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς αἰσθητικῆς σκέψεως ἀποζητεῖ, δὲν ἰσχύει εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν κριτικὴν τῆς Τέχνης. Κῶδιξ κριτικῆς τῆς Τέχνης δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ ἀρχαῖος κριτικὸς περιορίζεται νὰ ὑπολογίσῃ καὶ νὰ ταξινομήσῃ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἔργου Τέχνης, ἀπὸ δὲ τὰς διαφορὰς τὰς ὁποίας συνάγει σχηματίζει μίαν κλίμακα ἀξιῶν διὰ τὴν κρίσιν τῶν καλλιτεχνῶν οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς τὴν μορφήν εἶναι δυνατόν νὰ δεῖξουν τὴν τελειότητα τῆς τέχνης τῶν.

Ὁ Λουκιανός, κατὰ τὴν σ., δὲν ἐκφεύγει τῶν γενικῶν αὐτῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κριτικῶν τῆς Τέχνης. Ἐπαινεῖ τὸ ἔργον Τέχνης τὸ ὁποῖον εἶναι «ἐς τὸ ἀκριβέστατον εἰκασμένον», θεωρεῖ ὅτι «καὶ ἀληθεῖς εἰκόνες» τῶν θεῶν δὲν ἐπιτυγχάνονται μόνον μὲ τὴν ἀνθρωπίνην μίμησιν ἀλλ' ἔχουν ἀνάγκην μιᾶς ἀφηρημένης ἀντίληψεως, ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἀποψιν τῆς χρησιμότητος τῆς Τέχνης. Καὶ διὰ τὸν Λουκιανὸν ἡ ὑπόθεσις τῆς κριτικῆς τῆς Τέχνης εἶναι ἀποσπασματικὴ, ἔχει ἐπίσης τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγκυκλοπαιδισμοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν τῆς κριτικῆς τῆς Τέχνης.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελέτης ἀναφέρεται εἰς τὴν «Ἐκφρασιν» (σελ. 16—55). Ὁ Λουκιανός ἔχει συχνούς τοὺς παραλληλισμοὺς προσώπων ἢ γεγονότων πρὸς